

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

I.

Kadarkoli sta se srečala, vselej se ji je spoštljivo odkril in kar najprijaznejše pozdravil: »Dober dan, Milka!« — ona je pa gracijozno pokimala z glavo ter odgovorila hladno in resno: »Dober dan, papa!« — In molče, kakor dva človeka, ki sta se slučajno površno seznanila, sta šla svojo pot drug mimo drugega. Ona je mirno čeblljala dalje s svojimi tovarišicami, koketno pogledovala tega in onega zalega mladeniča ter se smejala kot bi bila najboljše volje. Papa je pa tožno gledal za njo, ko je tako ponosno in elegantno stopala mimo njega, gracijozno držeča s fino ročico svoje najmodnejše krilo nekoliko od tal, da se je videl sedaj droben gleženj male nožice v črnosvilnati nogavici, sedaj zopet snežnobelo spodnje krilo s širokimi, trdimi čipkami . . .

In večkrat se je zgodilo, da ji je sledil po celo uro po mestnih ulicah in drevoredih, da je postajal pri izložbah, kadar je izginila v kako prodajalnico, ter potem zopet stopal za njo, oddaljen do petdeset korakov, občudujoč njeno visoko, vitko postavo z močnimi boki, ozkim pasom in širokimi pleči, se divil lahkoti in graciji njenega hoda ter bil presrečen, videč, kako mnogoštevilno jo pozdravljajo gospodje z izrazi občudovanja in hrepenenja.

Ko pa je prišel domov, je sédel včasih k pisalni mizi in sestavil táko-le pisemce:

Draga Milka!

Zopet Te prosim, da mi dovoliš se sestati s Teboj. Nekaj silno važnega in nujnega Ti moram povedati! Milka, nikar mi ne odbij! — Določi sama čas in prostor najinemu sestanku ter mi piši ‚poste restante‘ s šifro ‚oče‘!

Zdravstvuj! — Poljublja Te iskreno Tvoj ljubeči
papa.

Na taka pisma navadno ni dobil nobenega odgovora, in zaman je hodil povpraševati na pošto par dnij vsako uro, katero je bil prost — in uradnik se mu je pomenljivo posmehoval, češ: »Originalen ‚oče‘ to! Rad bi poznal njegovo ‚hčerko‘, ki ga s svojim molkom toliko

časa muči!« — Saj ljudje so zlobni in podli, da slutijo povsod le podlost in zlobnost! Kajti povpraševalec je bil res pravi nje oče in trdosrčna dopisnica prava njega hči! —

Še jedenkrat ji je pisal takov listič, in potem je včasih vendar-le dobil droben, vonjav biljet, v katerem je, od vznemirjenja trepetajoč, čital:

Dragi papa!

Jutri dopoldne ob 11. uri v desnem oddelku glavnega drevoreda.
Milka.

Srečen je bil tedaj tako, kakor golobrad gimnazijec, kateremu dovoli oboževana pripravnica prvič skrivnosten 'rendezvous'!

Celo dopoldne potem ni mogel biti miren; vsaki trenotek je stopil pred zrcalo, popravlja se si kravato in zavratnik, gladeč si s fino ščetko svoje namazane brke in popravlja joč z glavnikom pomadizovane lase. In predno je odšel na sestanek z elegantno Milko, je poklical še jedenkrat služkinjo, da ga natančno pregleda, nima-li kjerkoli kak zastarel skrit madež, in se mu li ne dela kje kaka neestetiška — guba. — Dobro četrť ure pred naznačenim časom pa je že patroliral po desnem oddelku glavnega drevoreda, pazljivo se ozirajoč proti dohodu in vsako minuto pogledujoč na svojo uro . . .

Tako tudi danes.

Ko jo je ugledal, ji je pohitel naproti nervozen in zardel v lice ter ji je ponudil roko; ona pa mu je dejala takoj ujedljivo: »Nimam veliko časa . . . ravno prihajam iz kurza . . . ob 12. imamo kosilo. Hitro povej, papa!«

»Milka, ali si še vedno taka! — Prosim te, radi ljubezni pokojne mamice pozabi, odpusti in se vrni zopet . . .!«

»Ah, to je tista važna nujnost! — Saj sem slutila. Papa, saj veš, da sem sklenila, da ne občujem več s tvojo rodbino, dokler se ne izpremene te razmere — in celo s teboj se nerada sestajam, ker . . .«

»Milka, otrok moj, — — me-li ne ljubiš!?«

»Ne vznemirjaj se, papa, in ne deklamuj kakor kak gledališki igralec — to me dela nervozno! Moji pogoji so kratki in jasni; ne odneham niti za las.«

»Pa saj sama vidiš, da se sedanje razmere ne dado več izpremeniti! — Milka, pozabi, potrpi s svojim očetom, ki te ljubi bolj kot vse na svetu!« —

»Tudi bolj nego svojo — ženo?!«

»Tudi, tudi, Milka! — Vse ti storim, občevala boš samo z menoj, vse ti bom kupil, česar želiš, samo vrni se v mojo hišo in ne delaj mi dalje tolike žalosti in sramote!«

»Sramote — sramote! Oho, papa — — pfuj, da me tako žališ na sestanku, katerega si me prosil ti! — Z Bogom!«

Obrnila se je odločno ter odhitela užaljena s temnim obrazom in s tresočimi se ustnicami. Stekel je za njo, jo prijel krepko za roko, da je morala obstati, ter s solznimi očmi jecljal: »Odpusti, odpusti; nisi me razumela! — Hotel sem reči, da me je sram, ker stanuješ pri drugih ljudeh ter se ljudje zgledujejo radi tega.»

S stisnjenimi ustnicami je stopala ponosno tik njega in molčala. Zopet je moral izpregovoriti oče:

»Rekla si, da si prišla iz kurza; iz kakšnega?«

»Iz kurza za pripravljanje poštnih upraviteljic.«

»Milka — za Boga, ti . . . ti poštna upraviteljica!« —

»Čemu se čudiš! — Neodvisna, sama svoja hočem postati čim preje, svoj kruh hočem jesti . . . stara bom v par tednih dvajset let, za kaj drugega prestara!«

»A saj ti tega vendar ni treba, Milka! — Tvoj oče ima . . .«

»Ne maram ničesar; samo učitelja boš plačal! Vse drugo pa daj svoji ženi in otrokom, katere bodeta še imela! — Z Bogom, papa — ondi me že kliče teta Tereza.«

Kakor bi ga pičila osa, je kriknil »ah!« — ter obstal; s temnim obrazom, na katerem se je jasno čitala bolestna obupnost, ji je nemo podal roko.

»Z Bogom, Milka! — Moja hiša ti je odprta po noči in po dnevi.«

Hladno in premerjeno je sklonila svojo lepo glavico v pozdrav in z gracijoznimi koraki odšla. Visoka in suha dama v elegantnem krilu jo je že čakala; položila ji je desnico pod levo pazduho, in odšli sta. Za njima pa je zrl bleđ in s sklonjenim životom on, katerega je nazivala Milka očeta. Solze so mu bile porosile oči; brzo jih je otrl in, plašno se ozrši, še sam počasi odkorakal.

II.

Profesor Resnik je bil dvainštirideset let star, ko mu je umrla prva soproga.

Lepa, izobražena in bogata je bila gospa Ana, vendar ni bila srečna v svojem zakonu. Profesor je bil lahkoživ veseljak, ki se je zabaval po cele noči izven hiše s svojimi neženatimi kolegi, a soproga se je sama dolgočasila doma. Ljubil je ni menda nikoli; saj jo je vzel

le iz nekake hvaležne obveznosti do njenega očeta, ki ga je znatno podpiral za njegovih velikošolskih let. Ker je bila razen tega gospa Ana kot hčerka finih starišev vajena najrahlejšega in najobzirnejšega vedenja, je živela v vedni disharmoniji s svojim soprogom, ki se ni kar nič brigal za njeno voljo in mnenje ter se ni niti jedenkrat domislil, da bi jo bil radi svoje potratne lahkoživosti in žaljivega zanemarjanja prosil vsaj odpuščanja. Črez dan je bil večinoma v šoli, na večer pa je šel v gledališče, h koncertu ali h kaki drugi zabavi, in tako, ker gospa sploh ni marala za veliko družbo, sta živela on za-se in ona za-se. Pozno — profesorica je že navadno spala — se je vračal domov — zjutraj pa je že zopet odhajal, ko je soproga še spala.

In vender ga je gospa Ana ljubila iz dna svoje duše, dasi mu tega iz ponosa in užaljene samoljubnosti ni povedala nikdar! Skrivaj je plakala, da je ni videl in čul nihče; kadar pa je bila v njegovi družbi, je govorila le malo in resno.

V tretjem letu zakona pa sta dobila skoro nenadoma krasno plavooko in plavolaso hčerko, Milko. Srečna in vesela sta bila radi tega oba, in zdelo se je, da je postalo njiju razmerje pristrčnejše. Profesor je ostajal večkrat doma, kramljal ljubeznivo s svojo soprogo ter se neutrudno igral s hčerko. Lepo in zdravo dete je popolnoma omamilo njegovo dušo, da je živel in čutil od njegovega rojstva samo za-nje. Nikdar se ni naveličal gledati Milki v jasnomodre oči, igrati se z njenimi malimi, polnimi ročicami in nožicami ter ji poljubovati rdečelični, vedno se smejoči obrazek. — Gospa Ana je bila presrečna ob tej izpremenci; pozabila je vse minole žalitve ter končno obsojala celo samo sebe kot vzrok njegovega prejšnjega zanemarjanja, češ: »Želel si je skoro tri leta zaman deteta, in to ga je žalilo!« —

In tako je rasla Milka, ljubljena in oboževana od očeta in matere, ki sta jednako skrbela za njeno duševno in telesno izobrazbo in oliko. —

Štirinajst let je že bila Milka stara in hodila že v gornje razrede dekliške ljudske šole, ko je našla nekega popoldneva po svojem povratku iz šole, na svoji postelji kričečega otročaja.

»Milka, glej, dobila si bratca!« je dejal oče, ki je sedel poleg mamice.

Ni ga bila vesela Milka tega bratca; saj je takoj zaslutila, da bo sedaj izgubila pol srca in ljubezni svojih starišev. Nevoljno je torej odgovorila: »Ne maram ga!«

»Ali Milka — kako govoriš! Vsaka deklica ljubi bratca, da ga pestuje in se z njim igra — samo ti si taka?«

»Ne, ne maram ga!« je odgovorila trmoglavo osuplemu očetu. »Prevelika sem že, da bi se igrala . . . kričal bo in nagajal mamici celi dan in vso noč! — Daj ga babici nazaj!«

Hipoma pa je umolknila, ko je zagledala na postelji svojo mater tako čudno blede in upadlo. Zdelo se ji je, da težko diha, in da včasih celo bolešno zastoče.

»Mamica, ali si bolna?« je vprašala, bojazljivo pohitevši k postelji. »Kako si blede! — Ah, papa, glej — mamici ni dobro, in ravno sedaj je prinesla ta nespametna babica tega paglavca. Daj ga ji nazaj; takoj naj ga nese kam drugam!« —

In res ni bilo gospej Ani dobro, in nikoli več ni povsem ozdravela. Dolgo časa je ležala, ko je pa končno vender-le vstala, je bila vsa druga: suha, upadla in čemerna. Zdravniki so rekli, da ji je porod naklonil neozdravno bolezen, ki jo za par let gotovo položi v grob.

Resnico so govorili.

Šestnajst let je imela Milka in dve leti mali Vladko, ko je morala mamica leči na smrtno postelj, s katere so jo v dveh mesecih odnesli tja k sv. Krištofu.

Neutolažljivo je plakala Milka po svoji materi, katero je ljubila bolj kot vse na svetu; nenadomestna ji je bila nje izguba; saj je čutila, odkar je bila živa, da nima zemlja bitja, ki bi za-njo bolj skrbelo, in ki bi jo iskrenejše ljubilo. Kakor svetnica-mučenica se ji je zdela preblaga pokojnica; po več ur je presedela pred njeno sliko, plakajoč in poljubljač jo brez prestanka. — Ko se je pa vsaj nekoliko pomirila, je obrnila vso svojo skrb na bratca — ne iz posebne ljubezni do njega — ne, saj ga ni posebno ljubila nikdar; brigala se je zanj iz golega usmiljenja radi njegove zgodnje osirotelosti in pa radi ljubljene pokojnice, ki ji je dejala, ko se je že borila s smrtjo: »Bodi pridna, poštena, Milka — ljubi očeta — pa čuvaj mojega ubogega Vladka!«

A Vladko je dobil komaj pol leta po materini smrti davico ter v enem tednu še sam šel za mamico. —

Profesor in Milka sta ostala torej sama. V tej osamelosti pa sta se oklenila s podvojeno ljubeznijo drug drugega ter se trudila oba, da se osrečujeta. Očetu je bila Milka nekak biser, na katerega je ostro pazil, kateremu je izpolnil vsako željo; čutil se je sam siroto pri dvojni svoji izgubi ter cenil in častil svojo lepo hčerko preko navadne mere. Milka pa mu je vračala vso preveliko udanost in prisrč-

nost ter prenesla vso svojo ljubezen do pokojne mamice na svojega očeta. Roko v roki sta stopala vsaki dan na sprehod, živahno se pogovarjajoč, kakor da ne bi bila že leto dnij skupaj. Milka je čakala navadno pred šolo očeta, odkoder sta šla največkrat v kako sladničarnico ali pa v kavarno »Pri šahu«, kjer sta »južinala«; potem sta šla ali pa sta se peljala vedno srečno in z zadovoljnim obrazom na sprehode v okolico ter se takisto najboljše volje vračala domov. — Oče in hči sta bila nekako neločljiva; bodisi v gledališču, bodisi na koncertih, v gostilnici, v kavarni, v drevoredu ali v cerkvi, skoro vedno sta bila skupaj.

Milka se je razcvetla v krepko in visokostasno krasotico. Pri osemnajstih letih je bila tako razvita, kakor bi bila že mlada, morda dvaindvajsetletna gospa. Poleg tega pa je bil njen hod odločen in živahen.

Profesor Resnik je bil nepopisno srečen in ponosen, ker je imel tako lepo in zdravo hčer. Vse ji je kupoval, kar ji je moglo storiti vsaj malo veselja, naročeval najelegantnejše toalete in najmodnejše klobuke; v sobi pokojne soproge pa ji je priredil ličen budoar, katerega je napolnil z vsem komfortom in z vsemi potrebnimi in nepotrebnimi malenkostmi, ki mikajo in radoste žensko srce.

Tako je živela Milka po materini smrti v največji ugodnosti in obsipana z dokazi najnežnejše očetovske ljubezni tri leta.

(Dalje prihodnjič.)

Višnjeva pola.

Spisal A. Koder.

(Konec)

Najlepši izmed teh slavnostnih dnij v Komarjevi hiši pa je bil vendar mamkin god. Najmanj tri dni poprej so se vršile skrivnostne stvari v hiši. Kurnik, ki je stal sicer prazen in zapuščen pod streho, se je oživil s piškami in petelinci; orehi so se tolkli skrivaj v kuhinji, suhe vinske jagode so se čistile, in po medu je dišalo kakor med šmarnimi mašami na ajdovem polju.

In kaj še? Že nekaj dni pred tem slovešnim neredom je mignil gospod Komar skrivaj meni ter mi odbral iz nemške voščilne knjige najdaljšo pesem z naslovom: »An die Gönner!« za mamkin god.

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

(Dalje.)

III.

ilo je v adventnem času, ko je zapazila Milka na svojem očetu čudno izpremembo. — Kadar sta šla na izprehod, je bil včasih tako razmišljen, da ni skoro čul njenega živahnega čebljanja ter ji je na vprašanja odgovarjal celo povsem narobe. Včasih je bil po večerji, katero je pripravljala gospodinjujoča postarna kuharica, silno vznemirjen, dokler se ni oblekel za odhod.

»Iti moram k »jourfixu«, katerega so zopet priredili gospodje kolegi. — Žal mi je, da te ne morem vzeti s seboj, ker je ženstvo sploh izključeno,« je dejal navadno v vidni zadregi, kakor bi se bal, da mu hčerka zameri ali pa celo ne verjame. Drugo pot je imel »sejo«, potem zopet nenadno opravilo v šolski pisarnici, zatem je moral spremljati prijatelja v dežju ali snegu na kolodvor i. t. d.; vedno je imel kak tehten vzrok, da je šel iz hiše — brez nje.

Milko je začelo resno skrbeti očetovo vedenje. Je-li postal tako nervozen? Že parkrat je tožil, da ima letos nenavadno trdoglave in poredne učence. — Ali ima kake druge — morda gmotne — skrbi? — Morda se je svojemu ravnatelju kaj zameril? — Ali pa — Bog ne hoti tega! — je zopet zašel v tisto veseljaško družbico, ki ga je odtegovala toliko časa pokojni mamici, kakor ji je včasih pripovedovala sama! —

Čmerna in nevoljna je sedela Milka. Zapuščena v svojem budoarju, je čitala Marlittine romane in modne časnike ter se jezila na ves svet, ki ji ugrablja priljubljeno očetovo družbo. — Kako srečna je bila prej, ko sta kramljala po cele ure sama o mamici, o Vladku, o minolih in bodočih zabavah, o slovstvu in zgodovini, katero ji je znal profesor tako zanimivo pripovedovati in razlagati; kako vesele urice sta preživela ob glasovirju, na katerem sta igrala čveteroročno ali pa pela zamenoma! — In vse to je sedaj minilo! — Zamišljen in redkobeseden sedi vedno poleg nje, listujoč v knjigi, katere pa menda niti ne vidi, ali pa nemirno stopa iz jednega kota v drugega. — Pa še nekaj je opazila Milka pri svojem očetu: pričel se je nenavadno

skrbno in izbrano oblačiti. Doslej je nosil vedno polno, široko brado, sedaj pa jo nosi modno, koničasto pristriženo; kravate si izbira vedno čudno svetle, zavratnik mora biti vsako jutro svež, rokavice vedno čiste in nove; postal je po zunanje mlajši, lepši in elegantnejši . . .

»Moj Bog, — morda se papa ženi!« —

Ta misel se ji je porodila nenadoma, ko ga je skrbnejše opazovala, in vsaki dan se je uverjala bolj in bolj, da je njen sum skoro da upravičen. Jeza in žalost sta napolnili njeno srce. Torej naj pride v hišo tuja ženska, ki jo bo izpodrinila iz prvega prostora v očetovi ljubezni? — In ta tujka bo naslednjica njene mamice! — Pa celo mati ji bo morala reči! — O Bog! Kdo ve, morda se bo drznila ona tujka ji celo zapovedovati! —

Pa saj se morda vender-le vara! — Sklenila je paziti na vsako malenkost, da pride čim preje do gotovosti. Vprašati pa ni hotela očeta, boječ se, da mu dela krivico — pa tudi iz ponosa, češ: »sam naj mi pove, če hoče!« —

In ko je nekega dopoldne — oče je bil v šoli — slučajno popravljala po njegovi pisalni mizi razne knjige, zvezke in zapisnike, je našla hipoma — kabinetno fotografijo. Ženska je bila; evo dokaza! —

Zaplakala je kakor prevarjena ljubica, ki zve za nezvestobo svojega miljenca. — Torej to bode sedaj najbolj ljubil? Ta ga bode spremljala povsod, kamor ona ne bo smela menda več? Tej bo izpolnil vsako željo, a za-njo se morda niti več brigal ne bo! — O gotovo ne! — Ustanovila si bodeta novo družino, drugi otroci bodo prišli, in ona bo odtujena očetu, zapuščena — brez doma . . .

Srd in ljubosumnost sta napolnila s prav elementarno močjo njeno dušo, da se je kakor v krčih metala plakajoč po očetovem naslanjaču.

Sklenila je, da vse poskusi, da prepreči to ženitev. Saj je vender ona njegova jedina hči, na katero je ponosen radi njene lepote, in katero ljubi črez vse. — Umirila se je ter ogledovala ono sliko.

Bila je izredno močna in velika ženska, bujnih prsij in kipeče polnih udov. Temni, gosti kodri so ji krožili ob ozkem čelu, oči pa je imela svetle, žarke, kot bi gorelo za njimi. — Izvestno je to ženska, ki je očeta popolnoma zmamila! —

Pripravila se je na hudo borbo. —

Proti svoji navadi je prišel profesor danes takoj po jednajsti uri domov ter hitel, ne da bi bil odložil suknjo in klobuk, v Milkin budoar.

»Milka, dobro moje dete, povedati ti moram nekaj, česar boš gotovo vesela!« je začel, objemši jo ljubeznivo. A osupnil je, zapa-

živši, da je hčerka vsa bleda in objokana. »Za Boga, kaj ti je dušica? — Jokala si!«

»Da, papa, ker sem zvedela, da me ne ljubiš več, . . . da me misliš spoditi od hiše!« —

Strastno je ovila obe roki okoli njegovega vratu in, položivši svojo plavolaso glavico na očetove prsi, ihtela: »Papa, papa!«

»Kaj vendar govoriš, dete!« je strmel profesor. »Najbolj te ljubim na svetu, saj si moja jedinka, katere ne zapustim do svoje smrti.«

»Oh, papa, ni res . . . ni res! — Ne govoriš več zaupljivo z menoj — za mojim hrbtom sklepaš zveze . . .«

»Milka, ti že veš!?!« —

»Da, oženil se boš, papa — naveličal si se svoje hčerke — iznebiti se me hočeš . . .«

Še vedno je visela na njegovem vratu in krčevito ihtela.

»Čuj me, Milka, pa priznaj, da mi delaš krivico!« je dejal sedaj profesor resno ter jo posadil tik sebe v fotelj. »Dvajset let boš kmalu stara, omožila se boš morda že letos ali pa prihodnje leto — ostal bom potem s a m. Zdrav sem še in močan, družice mi je treba, ki bo skrbela za mojo telesno in duševno blaginjo še takrat, ko bom že obnemogel starec. Ti boš imela kdo ve kje svojo rodbino — s postrežnicami se vendar ne bom ubijal, ko dobim lahko pošteno in ljubečo soprogo! — In to sem dobil v sedanji svoji zaročenki, s katero se v treh tednih že poročim.«

»Zaročen si že, papa! — Tedaj ni mogoče več preprečiti te zveze?« —

»Ne, tvoj oče je bil vedno mož beseda, dete moje! — Pavla je dobra in pametna ženska, ki te bo ljubila . . .«

»Ne maram njene ljubezni, papa! — Ona je kriva, da si pozabil na mojo blago mamico — da si se naveličal svoje Milke . . . oh, sovražim jo iz vse duše!«

»Ali Milka! — Veruj mi, da se Pavla uprav veseli tvoje družbe, in še danes te popeljem . . .«

»Nočem je niti videti, papa! — Kjer je ona, ondi za-me ni prostora. — Ako me imaš samo še malo rad, piši stricu Valentinu, da pridem čez nekaj dnij k njemu, kjer ostanem par tednov. Prosim te, papa, piši mu kar takoj!« —

»Torej nikakor nočeš videti svoje bodoče nove matere?«

»Ona ni moja mati; tvoja soproga je, nič drugega . . . oh, sovražim jo, tako sovražim!« —

Profesor je bil bled in vznemirjen radi tega nepričakovanega silnega pojava hčerkinе strastnosti. Spoznal je pa, da ni ravnal prav, ker je toliko časa prikrival svojo tajnost pred njo, ki ga ljubi iz vsega srca. Trdno je pa tudi upal, da se Milka polagoma umiri, ter zato odobral njen sklep, da pojde k bratu župniku. — Dejal je torej resno, a ljubeznivo:

»Srce me boli, Milka, radi tvojega čudnega vedenja! Ti sama veš, da te imam še vedno najrajši. Izpolnim ti tudi to željo z nado, da se kmalu vrneš k svojemu očetu.« —

Že tretji dan je došlo pismo župnika, ki je prav prijazno in veselo vabil Milko, naj pride čim preje, ker mu je dolgčas v osameli, od snega zameteni podgorski vasi.

Z vso naglico je povila Milka nekaj obleke in perila v zavitke ter se odpeljala z vlakom in pošto, še predno se je vrnil oče iz šole. Na pisalni mizi pa mu je pustila sledeče pismo:

Dragi papa!

Samo Tebe sem ljubila, samo za Te sem živela, misleča, da ljubiš tudi Ti samo mene. Namen mojega življenja je bila Tvoja sreča. — — A Ti si me varal, papa! — Izdal si svojo hčer. V hišo si pripelješ žensko, ki Te ni vredna, in ki ne more biti dostojna naslednjica Tvoje prve soproge, moje nepozabne mamice — Bodi srečen z njo, ljubi jo, saj si pozabil na-me . . .

Zapuščam Tvojo hišo ob času, ko se ženiš in poročaš, ker nočem biti priča dogodkov, ki žalijo moje srce. — Papa, prosim Te, pripravi za-me ono posebno sobico, da mi ne bo treba hoditi skozi Tvoje in njene sobe, ko se zopet vrnem — za par mesecev. Samo za toliko časa! — Potlej pa si ustanovim neodvisno, samostojno bodočnost — sama si hočem služiti kruh! —

Zdrav in srečen!

Milka.

P. S. Odšla sem pred Tvojim prihodom, ker nočem, da bi videl svojo hčerko jokajočo radi — Tvoje nezvestobe. —

V podgorski vasi ni strpela Milka nič dalje kot štiri tedne. Dasi je bil župnik Valentin jako vesel in zabaven mož, ki je imel poleg lepe in seveda skrbno izbrane knjižnice tudi staromoden glasovir in piškavo gitaro, in dasi je njegova spretna kuharica baš za Milkinę poseta pokazala vso svojo umetnost, vendarle ji je postalo končno tako dolgčas, da je zopet odpotovala domov.

Papa jo je pričakoval na peronu na kolodvoru. Radosten je priiskočil h kupeju, iz katerega se je prikazala hčerina ponosna in elegantna postava, in jo hotel objeti in poljubiti.

»Hvala za tvojo ljubeznivost, papa, a odklanjam jo z vso odločnostjo!« je dejala, obrnivša se napol v stran.

»Milka, še vedno taka!?« se je začudil profesor osupel.

»Kakšna, papa? — Saj poznaš moje nazore, povedala in pisala sem ti jih že često dovolj umevno.«

»A vsaj pusti, da te poljubim; tvoj oče . . .«

»Ne, ne . . . kako moreš pričakovati, da se ti pustim poljubiti, ko ti vender diši še obleka po parfumu one tvoje . . . Pomagaj mi v voz!«

Molče je odprl vratca v kočijo, jo podpiral z roko, ko je zlezla v svoji modnoširoki zimski toaleti v voz, ter nemo prisedel. — Molčala sta precej časa. Profesor je bil žalosten, jezen, osupel radi hčérine trmoglavosti in nespravljalivosti; Milka je pa temnega obraza zrla skozi okno na ulico, jezeča se sama nad seboj, da ni mogla strpeti dalje časa na stričevem domu, in premišljujoča svojo bodočnost.

»Ali si mi pripravil ono stransko sobo, papa?« je zopet izpregovorila.

»Sem. Dal sem jo vnovič tapecirati, kupil sem nove zastore in dal prenesti najlepše komade pohištva iz tvojega budoarja tjakaj; seveda manjša je ta soba, a upam . . .«

»Lepa hvala.« — In zopet sta molčala. —

Na stopnicah v prvem nadstropju pred profesorjevim stanovanjem ju je pričakovala mlada gospa, profesorica Pavla.

»Gospica Milka, pozdravljam vas kot prijateljica,« je dejala ljubeznivo ter ji ponudila obe roki v pozdrav.

Kakor bi je ne videla in ne slišala, je šla Milka mimo nje in je ni pogledala. Odprla je svojo sobico, na pragu pa je rekla odločno: »Želim, da me nihče ne nadleguje! — Kadar bom kaj potrebovala, te poiščem v pisarnici. Z Bogom, papa!« —

Trdo je zaprla za seboj vrata in se zaklenila. Nema in užaljena sta ostala profesor in mlada profesorica na hodniku.

Ko pa je prišla povprašat kuharica Milko, ali ne bi hotela iti večerjat k očetu, ji je odgovorila: »Zapomnite si za vselej, da bom zajutrkovala, obedovala in večerjala vedno sama v svoji sobi!« —

(Dalje prihodnjič.)

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

(Dalje.)

IV.

Druugo jutro je šla Milka k svoji teti Rezi, soprogi finančnega uradnika z malo plačo in sedmerimi otroki. — Profesor je ni mogel nikdar trpeti, ker je bila jezikava in zlobna ženska; nikoli ni povabil uradnikove rodbine k sebi; kadar pa je prišla Reza sama ob sebi k pokojni soprogi kot svoji sestri, je zapustil takoj sobo in odšel. Tudi nje mož je bil sovražen profesorju, nekoliko radi tega, ker se je Resnik očitno ogibal njegove in soprogrine družbe, ali pa iz zavisti, ker je bilo svakovo gmotno stanje trikrat boljše, in še jedino hčer je imel. Resnica je, da je vladala med obema rodbinama velika antipatija.

Tudi Milka ni zahajala prej k uradnikovim, ker ji teta nikakor ni ugajala; saj je bila še pokojna mamica vsekdar slabe volje, kadar je bila v sestrični družbi, ter je često pravila, da sta si s sestro po značaju popolnoma nasprotni.

Sedaj pa je šla vender-le tja zapuščena Milka! — Menda jo je vlekkel neki instinkt, da bo našla pri uradnikovih ljudij, ki jednako mislijo o očetovi novi poroki in njegovi ženi. Imela pa res tudi ni nobenega drugega sorodnika razen župnika strica. —

Z veseljem in s častjo je bila sprejeta pri uradnikovih.

»Uh, Milka, ali si zopet doma? — Pa nič se nisi prišla poslovit, predno si šla k stricu!«

Teta je bila velika, sloka ženska ostrega obraza in zoprno visokega glasu.

»Oprostite — morala sem kar bežati, ker v prvem hipu mi je hotelo počiti srce!« je odgovorila Milka, sedši na zeleno pošito zofo.

»Ubožica! — Seveda, mačeho si dobila!«

»Oh, teta, tako sem jezna in žalostna, da mi ni več obstanka pod očetovo streho.«

»Verjamem. — Veš, pa ne zameri, tvoj papa ni imel nikdar nič srca . . . le tiho bodi! — hinavec je bil od nekđaj! — Tvoje mamice ni nikoli ljubil — uh, koliko je preplakala revica, on je pa pijančeval okoli! Uh, saj pravim!«

Z robcem si je drgnila oči, in res so se prikazale nekatere solze; Milka pa je gledala srepro pred-se.

»In kako ti ugajá ta nova njegova žena?«

»Niti pogledala je še nisem, nikar pa govorila z njo!«

»Prav imaš! Zares, ti si vredna hči svoje blage matere! — Ta je pa pravcata kmetiška Micika . . . zadnjič sem si jo ogledala, ko sem šla slučajno na ulici za njo — prav deževalo je; . . . črez pleča in boke je široka, da bi se ruvala lahko z medvedom. Kmetica skozi in skozi! In ta naj bode naslednica tvoje krasne mamice in tvoja druga mati? — Uh!« —

Izredno je ugajalo Milki tako govorjenje, saj je zlobno opravljiva teta isto povedala na glas, kar si je mislila sama. Seveda se ji je zdelo včasih tetino napadanje njenega očeta prehudo ter marsikateri nje izraz neupravičen in prerobat; večinoma pa je bilo vender-le vse res, kar je rekla materina sestra. —

In vsaki dan je hodila k njej na posete, se izprehajala z njo, se vozila ob nedeljah z uradnikovimi na izlete v mestno okolico ter tako prebila večino časa pri teti.

Zaman je še parkrat poskušal profesor ublažiti Milkin gnev, potolažiti njeno jezo in sovraštvo, zaman se je ponižala na soprogovo prošnjo celo hudo užaljena profesorica, proseč jo, naj vsaj zunanje ne kaže svojega sovraštva ter obeduje v njiju družbi; Milka je ostala nespravljena in ledena za vse najprijaznejše besede.

»Pustite me v miru, kakor vaju pustim jaz,« je dejala vsekdar razdražena. »Povedala sem takoj prvi dan, da ne maram vajine družbe, in da se obrnem do papa že sama, kadar mi bo kaj potrebno.« —

Ker pa ji je profesor — kakor zmeraj — vsaki teden izročil za male potrebe par goldinarjev, in ker je imela oblek cel izbor, hrano pa, kakeršno je želela, se ni nikoli zgodilo, da bi prišla v očetovo pisarnico. Tako so živeli ločeni vsaki za-se. Profesor se je končno naveličal moledovati hčerko, in upajoč, da se sčasom nesloga poravna sama, jo je pustil v miru ter se pečal zopet le s svojo mlado ženko.

* * *

Nekega popoldne — bilo je konec zime — sta bili Milka in teta zopet na izprehodu; spremljala ju je tudi petorica otrok, kajti dva dečka sta že hodila v gimnazijo. Kakor navadno sta govorili tudi danes največ o profesorju in njegovi soprogi. Kar sede teta na obcestno klop, otroci pa so se kričé podili po bližnji trati.

»Sedi, Milka, hočem te nekaj važnega povprašati!« je dejala teta. Milka je radovedna prisedla. — »Sinoči sva se menila z možem o tebi in tvoji bodočnosti; soprog pravi, da je najbolje, da čim preje zapustiš očetovo hišo ter si začneš služiti sama.«

»Tudi jaz že preišlujem dolgo o tem, a ne morem se odločiti za nobeno reč, katere bi se naglo naučila.«

»Vidiš, Minka, stvar je taka-le. Otroci bodo kmalu prišli v hišo, za pestunjo te bodo hoteli imeti; če pa jim ne boš hotela služiti, boš imela pekel pri njih, in končno ti bodo očitali vsaki grižljaj. Saj veš, kaj so mačehe, pa še celo take kmetiške babnice! — Tvoj oče bo kmalu star, dočim je ona še mlada . . . cel »škrpeteljek«¹⁾ bo še postal in ne bo si te upal braniti, če te bo podila od hiše. Dote tako ne boš imela tolike, da bi mogla samo ob njej živeti. Ko ne bi bila bo- lezen tvoje mamice požrla skoro vse njene dote, bi ti prišlo vsaj kaj več, a tako . . . Najbolje je, da se česa naučiš, dokler si še mlada . . . škodilo ti ne bo, če se tudi omožiš, kar Bog daj! — In vidiš, Milka, moj mož pravi, da boš imela najhitreje in tudi najlažjo službo kot poštna upraviteljica. — Definitivna učiteljica bi mogla pri sedanji svoji starosti postati šele v šestindvajsetem letu, ekspeditorica pa lahko postaneš že v par mesecih. Tako je dejal moj mož — kaj pa praviš ti?«

»Prav hvaležna sem vam, teta, za dober svet. Takoj se vpišem v pripravljalni kurz.«

»Treba je seveda, da poveš svoj sklep tudi očetu, ker bo kurz veljal nekaj denarja. — Potem boš pa prosta in sama svoja; ne bo se ti treba več umikati oni babnici!«

»Da, da, še danes mu povem. Le proč, čim preje proč iz hiše, kjer me vse žali in jezi!«

»Pa še nekaj zanimivega mi je povedal sinoči soprog,« je začela zopet skrivnostno teta.

»Se-li tiče tudi mene?«

»Tudi, dasi ne neposredno. — Nerada ti sicer povem, a ker si že odrasla in je prav koristno za-te, da veš, kakšen je tvoj papa, zvedi! — Sedanja njegova soproga je bila pred petimi leti, ko je še živela bolehava tvoja mati — veš, kaj? — točajka v gostilnici

»Pri belem medvedu«, kamor je skrivaj zahajal tudi tvoj papa!«

»Moj Bog, tak, tak je moj papa!? — In ona bivša točajka!«

»Da, in še za živa tvoje rajne mamice sta si bila menda naj- boljša znanca; različne stvari kažejo celo, da sta se bila že tedaj morda . . . uh, saj veš, kaj hočem reči! — Tvoja mati je bila zadnja

¹⁾ Škrpeteljek = Pantoffelheld. Jos. Ciperle: Paedagog. pogovori. — *Op. pis.*

leta zmeraj bolna, čmerna — a gospodična Pavla zdrava in postrežljiva . . . neki tovariš mojega soproga ga je videl baje skoro vsaki večer ondi!«

»To je grozno, teta, kar mi pravite! — Ali je mogoče, da je moj papa . . .?«

»Resnično je vse. — Takoj po smrti tvoje mamice pa se je preselila Pavla za blagajničarico v kavarno »Pri šahu«, katere posestnik je bil včasih gimnazijski tovariš tvojega papa. Torej? — Saj razumeš! — Sama veš, da je zahajal papa v tisto kavarno.«

»Škandal! — Sramota!« — je sikala Milka, razburjena po novicah svoje tetke.

»Da, sramota za vso našo rodbino!« ji je hitela pritrjevati teta ter nadaljevala. »A to še ni vse. Tri mesece pred svojo poroko je zapustila Pavla tudi to svojo službo in stanovala kot zasebnica v Sv. Petra ulici sama, kjer jo je lahko redno obiskoval njen sedanji gospod soprog. Tako je bilo!«

»In papa mi je rekal, da ima ‚jour-fixe‘, seje, zборе, uradne ure! — Kako ga morem še spoštovati! — Pa tako sem ga ljubila!«

Zaplakala je, v duši proklinjajoč žensko, ki je jedina vzrok, da ji je čistost očetovega imena omadeževana. — Komaj jo je potolažila teta, katera je triumfirala, videvši, da se ji je deloma že posrečila kruta osveta nad Resnikom za njegovo vedenje do njene rodbine . . .

Takoj, ko se je vrnila Milka domov, je šla v očetovo pisarnico, da mu pove svoj sklep. — Po vsem tem, kar je zvedela nocoj, je bilo po njenih mislih res nemogoče še dalje strpeti v tej hiši; hotela jo je torej kolikor najhitreje zapustiti.

Zaman jo je zadržaval oče, zaman ji prigovarjal, naj ostane v njegovi hiši vsaj radi ljudij in njih hudobnih jezikov. Preselila se je popolnoma k uradnikovim, ki so vriskali v srcu, videč Resnikovo veliko žalost radi sovražnosti nepopisno ljubljene hčerke, za katero je lazil kot zaljubljenec za svojim neusmiljenim vzorom. — Energično se je poprijela Milka svojih študij za izpite. — Kadar pa sta se srečala na ulici, se ji je odkril papa ter jo pozdravil: »Dober dan, Milka!« — Ona pa je gracijozno pokimala z lepo, kodrolaso glavico, rekoč hladno in resno: »Dober dan, papa!« —

V.

Milka Resnikova je bila poštna in brzojavna upraviteljica v malem trgu T.

Niti poslovila se ni od očeta, ko je šla na svojo prvo službo — samo majhen biljet mu je poslala po postreščku in se mu kratko zahvalila za denar, katerega ji je dal za takso učitelju v kurzu in za hrano teti. —

Sedaj je bila prosta in sama svoja! —

Stanovala je v hiši poštarja, ki je bil zajedno župan in trgovec z lesom. Žena njegova je bila bolehna in vedno nekam žalostna gospa; nasproti pa je bila njena mlajša sestra Francka vesela in zdrava, a tudi mogočna. Takoj prvi dan je zapazila, da je prav za prav Francka gospodinja, kateri si ne upa ugovarjati niti gospodar.

Ker je prihajala in odhajala pošta samo po jedenkrat na dan, je imela Milka veliko prostega časa. Prve dni v T. si je ogledovala zanemarjeni trg, opazovala ljudi in premišljevala, s kom naj bi se seznanila, da bi občevala. A na svojo nevoljo je opazila, da so tržanke sploh pol kmetice in delavke, moški pa rokodelci in kmetje, s katerimi bi mogla morda govoriti le o njih obrtih in poslih. — Nobe-nega društva, nobenega kluba ni bilo v T. Vsakdor je živel in delal za-se. — Na štirirazredni ljudski šoli so bili sicer trije učitelji in učiteljica, toda nadučitelj je bil osoren, nadušljiv starec s krmežljivo, suhljato ženo brez otrok; učitelja pa sta bila čudovita nerodneža in neokretneža, ki nista znala niti pravilno govoriti, niti se dostojno oblačiti, ter sta ob prostih urah vedno posedala v jedni ali drugi trški krčmi — samo pet jih je bilo — katera pa ni imela nobena »posebne« sobe, ampak so bili po konjskem potu smrdeči vozniki, umazani kmetje in tržani kar skupaj za jedno mizo; tu sta torej popijala tudi učitelja vodeni cviček ali pa staro grenko pivo ter po cele večere »fižolkala« ali pa kvartala za — užigalice. Učiteljica, štirideset let stara devica, je v prostih urah tičala vedno doma. — To torej ni bila družba za Milko. Ker pa ni hotela občevati s krčmarskimi hčerami, točajkami in prodajalkami, je izprevidela, da je navezana le na-se in morda na poštarjeve, ki so se ji zdeli še najdostojnejši in hkratu tudi najpremožnejši.

A pri poštarjevih so bile tako čudne razmere, da si jih ni mogla razlagati. Nekateri dnevi so si bili vsi silno dobri in prijazni; kar čez noč pa se je izpremenilo vreme, in naslednje jutro je bilo slišati že na vse zgodaj vikanje in zmerjanje, zatem poštarjeve rohneče kletve. Po takih skoro vsaki teden se ponavljajočih sporih se je odpeljal gospodar navadno v mesto K., kjer je ostal celi dan ter se vrnil še-le pozno v noč. Gospe njegove ni bilo par dnij na pregled; ko pa se je zopet prikazala, se je zdela Milki še bledejša.

»Tako sem bolna . . . glavo mi hoče raznesti, in srce mi je trepetalo celo noč, da nisem mogla zatisniti očesa niti četrte ure! — Oh, blagor vam, gospica, ki ste zdravi in srečni!«

Srečna! — Kadar je prišla za trenotje v njeno pisarnico ta boleha ženska, vsekdar ji je tako tožila in končno pristavila z neko obupnostjo besede: »Vi ste srečni!«

Zakaj? — Nerazumljivo. —

Ko so pa opoldne sedeli zopet pri skupnem obedu, je bila Francka, kakor navadno, zgovorna in vesela ter kričala nad deklo in zmerjala kuharico radi postrežbe in kuhe; poštar pa je hitel s polnimi usti jesti ter je le semtertja zarohnel pritrjevalno Franckini graji. Gospa pa si je dala opraviti z dveletnim Tončkom in triletno Cirilo, s katerima je kramljala, polagala jima na krožnike jedi ter ju čedila, sicer pa čmerno molčala, ako ni govorila z Milko.

Tako se Milka nikakor ni mogla čutiti domače v tem vedno napetem ozračju ter se odtegovala tudi družbi poštarjevih. Osamljena je bila torej, in v par tednih njenega službovanja ji je postalo včasih tako dolgčas, da je po noči cele ure preplakala brez spanca. Ti moj Bog, kako prijetno je bilo doma na strani ljubečega papa, kjer je imela vse, svoj budoar, ljubeznive, zabavne družabnike, razne lepe knjige, gledišče, koncerte, promenade . . . a tu nič, nič! —

In kdo je tega kriv? — O, ta Pavla, katero sovraži tako, da bi jo menda mogla zadaviti! —

Vender pa je pisala domov, da je izredno zadovoljna in prav srečna, ker je prosta in sama svoja gospodarica. — Da ne bodo mislili, da se kesa in ji je dolgčas po njih!

(Dalje prihodnjič.)

Planinska molitev.

Svoboda dviga prsi mlade,
Dosežen vrh in pot končan:
Pod nami vrti in livade,
Nad nami smehljajoč se dan!

K molitvi križ ob robu zove,
In sklepajo se nam roke,
V višinah duh nadzvezdnih plove,
Pobožno bije nam srce.

Če tudi ne prikleknem verno,
Brezbožec vam se morda zdim:
Vtopljen v krasoto neizmerno
In ginjen jaz Boga častim!

Ž. L. Mozirski.

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

(Dalje.)

Nopet je sedela nekega popoldne v svoji pisarnici otožna in pobita, ko je prišla k njej zala Francka.

»Jej, gospodična, ali ste doma? — Zunaj sije tako toplo pomladansko solnce, vse cvete — zvončki, trobentice, žafrani in . . . cele šope jih je doli ob potoku in ob cestnem logu! Vi pa tu sedite!«

»Ne ljubi se mi več; vse sem že obšla, — a sami mi postane tako . . . tako . . .«

»Jej, gospodična, saj sem vedela, da vam bo pri nas dolgčas! To gnezdo! — Tudi jaz sem hodila v šolo par let v Ljubljani, zato vem, kako je po mestih in kako tu! Nič družbe, to je! — Jej, gospodična, le potrpite še par dnij, potem se vrne iz Trsta Logarjev Pepe, jako prijazen in lep gospod!«

»Kdo je ta gospod?«

»Pol ure od našega trga, za tistim gozdičkom ima svojo pristavo . . . jej, gospodična, to vam je bogatin! — Štiri hlapce, pastirja, pet dekel pa kuharico, tri pare konj in menda dvajset glav goveje živine. Pa vender je jako prijazen gospod!«

»Ali prihaja semkaj?«

»Seve, seve . . . z njim je poštar velik prijatelj; kupčujeta združno. Vsaki dan bo pri nas . . . vesel gospod!«

»Ima-li soprogo?«

»Jej, gospodična, kako ste čudni! Ako bi že imel gospo, ali bi vam potem pripovedovala o njem?! — Seveda je nima, a išče jo! Velika, vitka, lepa in elegantna mora biti! — tako mi je že parkrat dejal. In glejte, gospodična, to bi bilo ravno za vas . . .«

»A prosim vas, gospica!«

Nevoljna je bila radi Franckinega vsiljivega govoričenja in nefinega hvalisanja.

»I, je-li to kaj hudega! — Kar je res, je res. Ti moj Bog! Že devet gospodičen pomnim, pa še nobena ni bila tako lepa in elegantna, kakor vi!«

»Žalite me, gospica!«

»Jej, gospodična, kako ste občutljivi! — Pa seveda mestni gospodje znajo lepše dvoriti . . .«

»Z nobenim gospodom še nisem toliko občevala, da bi si mi bil usodil dvoriti! Vedno sem bila doma, ali pa z očetom!«

»Torej niste . . .?! Jej, gospodična, to je pa celo čudo . . . dvajsetletno dekle mora imeti vendar že častilca! — Jaz sem ga imela že s šestnajstim, — ha, ha, ha!«

Surovo se je zasmejala, da sta ji žareli lici kakor dva paradižnika. Videvši pa, da se je obrnila Milka s temnim obrazom v stran, je dejala zopet sladko:

»Pa prosim, ne zamerite, da sem tako poredna in brbljava! Saj me menda že poznate! — Hotela sem vam samo malo preganjati našo puščobo. Sedaj pa moram zopet iti . . . ti posli kar postajajo, ako jim človek ne tiči vedno za hrbtom ter kriči nad njimi . . . ona se pa ne briga za nobeno drugo stvar kot za svoja paglavca!« —

Odhitela je, pa se za malo hipov zopet vrnila.

»Gospodična, ali hočete morda kako knjigo? Imam jih nekaj . . . nakupil jih je poštar, večinoma pa so mi jih pustile ekspeditorice in ekspeditorji . . . ali hočete?«

»Z veseljem!« —

Milka je bila prav vesela te Franckine ponudbe, in takoj je šla v Franckino sobo, ki je bila tik pisarnice.

Večina knjig, katere je imela Francka v velikem kovčegu brez reda, je bila Milki že znana . . . slovenski leposlovni listi, nekaj zbranih spisov, par nemških klasikov . . . vse to je že čitala! A če ni novega nič, se mora zadovoljiti človek s starim berilom. Že je izbrala Jurčičevega »Desetega brata«, ko ji je ponudila Francka debelo knjigo. Bila je nemška zbirka italijanskih novel, katere je spisal Giovanni Boccaccio, humanist iz 14. stoletja, po naročilu kraljice Ivane Neapoljske.

»Tega še nisem čitala, dasi mi je pisateljevo ime nekako znano . . . Boccaccio . . . aha! — sloviti italijanski pesnik . . . je-li lepo to delo?«

»Meni je prav zelo ugajalo.« — Francka se je pri tem pomenljivo smehljala, pa še pristavila: »Seveda za otroke ni, a za odrasle dame vsekakor!« —

Milka se je takoj opravila ter se šla šetat izven trga do bližnjega loga, ondi je sedla na porasten štor ter začela čitati.

Gori po bukovih in hrastovih vejah sta skakala in popevala dva ščinkovca, a iz tal je klilo nešteto pomladnih vonjajočih cvetec . . .

Milka pa je sedela sključena in čitala in čitala . . . Kmalu ni čula več veselega popevanja ptičev, niti čutila prijetnega vonja cvetlic — — slepa in gluha je bila za vse krasote naravne. — Kri pa ji je silila v obraz, in čudno vznemirjeno ji je bilo srce.

VI.

To je bila noč! —

Jednajst je že odbilo, ko se je Milka razpravljala, da bi legla spat. — Sicer je bila sedaj tako mirna; sladek dremež ji je počasi objemal telo, glavica ji je postajala trudna, trepalnice so bile težke kakor svinec, in neko prijetno čustvo splošne slabosti je premagovalo vse njeno bitje. In tedaj je vselej vstala, pokleknila pred sohico sv. Device z malim Jezusom v naročju — drag spominek pokojne mame — ter molila svojo večerno molitev; potem je vsekdar priložila še nekaj očenašev in češčenihamarij za svojo preljubljeno rajnico, za bratca Vladka, pa tudi za svojega — papa . . .

Tako tiho je bilo zunaj na trških ulicah, tako mirno v njeni sobici. Pa tudi v njeni duši in v njenem srcu je vladala sladka, mirna tihota; saj je bila zadovoljna s seboj, in vest je imela lahko . . .

Legla je potem v svojo belo posteljo, se pokrižala, sklenila roke na prsih, in vselej se je spomnila tiste ljubeznive otroške popevke, katero ji je pela včasih rajna mati, kadar jo je položila v posteljo, z nežnim, slabim glaskom:

»Pojmo spat,
Bog je zlat,
Pojmo gledat,
Kaj Marija dela . . .«

In potem je zaspala naglo; ni se prebudila celo noč prav do jutra. Tudi sanj ni poznala, saj je bila vedno zdrava, in njenega srca ni vznemirjal noben duševni vihar. —

A nocoj! —

Tako težko, z nekakim strahom in sramom je pokleknila pred podobo prečiste Device, da bi molila, pa ni mogla. Vsa je bila zmešana, vznemirjena; kri ji je plula razburkano po žilah, in neke čudne, nove slike so se ji vedno in vedno vsiljevale. —

Planila je pokonci, upihnila luč ter se vrgla na postelj. Vse je gorelo po njej. Mižala je, a vendar se ji je zdelo, da vidi vse one plemiče, vojnike, redovnike, kupce, kmete . . . vse tiste drzne, zvite in podle junake Boccaccijeve, kako goljufajo drug drugega, in kako prihajajo zvijačno in lažnjivo k lepim ženam, kako jih varajo in se jim vender-le laskajo.

Oh, ti prizori, te slike! —

Glavo si zakoplje med pernice, da jih ne bi videla, da bi ubežala tem zapeljivim obrazom, ki jo zasledujejo, vabijo med-se ter ji šepetajo na njeno uho lepe, toda grešne besede . . . Skuša zaspati — oh, zaspati! — Polnoč je že odbilo. Zaman. —

Prične moliti, a hipoma, niti ne ve, kdaj, ji zamre molitev, in zopet gleda jasno one slike, one osebe Boccaccijeve . . . Poskuša šteti do sto — recituje naštevanko, — zaman!

Nato pa se domisli Franckinih besed: »Dvajsetletno dekle mora imeti častilca . . . jaz sem ga imela že s šestnajstim!« — —

Zdi se ji, da čuje še vedno tisti surovi smeh, ki je razkrival vso poltnost one ženske s tistim drznim pogledom in smelimi dovtipi.

Častilec! — Milka ga ni poznala. Vso svojo ljubezen je početkom posvetila materi, potem pa očetu, katerega je ljubila z vsemi svojimi čutili, iz vse svoje duše. Nikoli ni bila toliko v družbi tujega moškega, da bi bil mogel vsaj malo vtiska napraviti na njeno srce. Ne, to ji je bilo novo, neznano! — Vsekakor ji je mimogrede ugajal ta ali oni gospod z navihanimi brkami, svetlimi očmi, ponosne hoje. Toda ko ji je izginil izpred očíj, ji je izginil tudi iz mislij! — da se bo kdaj možila, tudi na to ni mislila bolj natančno, kakor na to, da bo kdaj postala stara.

Stroga materina odgoja, pazno očetovo oko je zabranilo do nje dohod vsakemu prezgodnjemu čustvovanju in nepristojnemu razmišljanju. Vsaka govorica v njeni družbi je bila previdna; oče je pozorno pazil, kam jo pelje, s kom jo seznanj, in kaj ji da v roke. —

Častilec! — da bi jo ljubil, snubil, da bi jo objemal in poljubljal, pa se z njo poročil? — To bi bilo krasno! — A če bi bil tak, kakršni so oni junaki Boccaccijevi . . . oh, ne, ne — pfuj, pfuj! — Pa saj bi bil njen častilec boljši, poštenejši! — Ah, ni možno . . . saj

je čitala v oni knjigi, da so vsi moški tako podli, tako nepošteni in sebični, da se le hlinijo, da so igralci, hinavci, pobeljeni grobovi! —

Pa vendar so se že pomožile tri njene prijateljice, in vse tri so srečne, vesele! Še vedno ljubijo svoje može, dve celo tudi že svojega otročička . . . torej ni vse varka in podlost! —

Počasi in zamolklo prične bítí ura na zvoniku pri sv. Pankraciju — jedna je.

Že tako pozno? — Tedaj se ji zazdi, da sliši pod seboj, baš v pisarnici, nekak ropot. Mari tatovi?! — Zdi se ji, da je zaklenila obe blagajnici, toda vendar gotovo ne ve več.

Odločno plane iz postelje, si ogrne plašč, prižge, tresoč se po vseh udih, svečo ter hiti bosa doli. Zavpila bo, ako je njena bojazen resnica, saj poštar spi konci hodnika, in pomagal bo. — Ko pa pride do pisarnice, jo obide strašna groza in strah — ako jo napadejo tatovi!? — —

Zakričati hoče; tu se odpro duri tik poštne sobe, in izza njih stopi — poštar. —

Kakor okamenela sta obstala oba; poštarja so izpreletavale vse barve, Milka pa od osuplosti ni mogla ziniti niti besedice.

»Gospica, kako ste prišli vi semkaj ob tej uri!?!« — je izpregovoril končno poštar jecljaje.

»Čula sem spodaj nekak šum, in bala sem se, da so vlomili tatovi v poštni blagajnici!«

»A tako! — Jaz sem pa šel poklicat Francko — ženi je nekaj slabo!« —

Videlo se mu je na licu, da laže, in Milka je uganila takoj vzrok gospodarjeve preplašenosti in srama. — Zavila se je še tesneje v svoj plašč in brez odgovora stekla zopet v svojo sobo . . .

Šele proti jutru je silno utrujena nekoliko zadremala.

VII.

Še tistega dne je pisala Milka poštnemu višjemu komisarju, da prosi nujno, naj ji nakloni kako drugo mesto. Šele čez deset dnij pa je dobila rezek, lakonski odgovor, češ, da si kot novinka nikakor ne sme izbirati vsaki mesec novega mesta; v T. da je služba lahka, razmere so ondi tudi za njene potrebščine jako ugodne, okolica zdrava, ljudje pohlevni — kaj si želi boljšega?! Saj je bila tako protežirana ter brzo nameščena kot profesorjeva hči. —

Torej mora ostati, če noče domov, kjer se ji bodeta rogala oče in — Pavla!

Ostala je užaljena, razkačena. Z nikomer ni občevala, ampak tičala zaklenjena v svoji sobici, ali pa pohajala po trški okolici. Obedovala je od onega ponočnega dogodka vedno sama; družba poštarjeva in Franckina se ji je gabila. Tudi knjig si ni izposojala več. —

Nekega jutra, ko je že sedela v svoji pisarnici, začuje silno Franckino vikanje, zatem nekake udarce, takoj nato pa kričanje deklino.

V kuhinji se je vnel hud boj. Majhna, debeluhasta dekla se je zaganjala v Francko, hoteč jo bítí in praskati; toda visokostasna Francka je bila močnejša in urnejša. Dekla je bila v hipu potlačena k tlom, kjer jo je Francka pretepala, ji potegnila robec raz kuštravo glavo in jo vlekla za lase. Pri tem sta obe kričali in vpili na vse pretege.

»Francka, pusti jo — Francka!« se je oglasila gospa, prihitevši iz sobe bleda in tresoč se po vsem životu. Pristopila je in zaman poskušala odriniti sestro od ubožice dekle.

»Pusti rajša ti mene . . . pretepsti jo moram, da bo pomnila! — Na, na . . . pa še jedno! Ne da bi delala, zabava se s hlapci . . . na, na . . .!»

In zopet je deževalo udarcev. Tedaj pa je planila Milka, ki je dotlej stala med vrati pisarnice in preplašena zrla ta zoperni prizor, med borilki in zavpila: »Gospica, stojte, ali pa naznanim žandarmeriji ves ta škandal!« In s krepko desnico je porinila Francko v stran.

Kar obstala je Francka nad toliko odločnostjo in močjo Milkino; široko je odprla oči ter hropela: »Da, po žandarme, po žandarme!« — Očitno pa ni vedela, kaj govori, preveč je bila razburjena.

Dekla je zbežala v svojo sobo, za njo pa je hitela gospa, jokajoč in jecljaje proseč: »Neža, Neža, tiho bodi, tiho . . . prosim te!«

»Plačajte me — pa grem!« —

Neža je začela glasno plakati. — »Tožila jo bom, pa vse povem, kako počne . . . kakšna revica ste radi sestre! Oh!« — Krčevito je ihtela pri teh besedah.

»Tiho, Neža, tiho! — Plačam ti, podarim ti še, kolikor hočeš . . . samo tiho bodi radi sramote!«

Vrata so se zaprla za njima, in tudi Milka je zopet sedla za pisarniško mizo. Nepopisno je bila razburjena. V taki hiši si mora služiti kruh ona, ki je bila vajena le plemenitih, omikanih ljudij! — O, da bi mogla proč iz te Sodome! A obsojena in kakor zakleta je na to mesto. — Domov, domov! — je klicalo vse po njej, kjer te sprejme ljubeči oče z razprostrtimi rokami, kjer ne boš slišala in videla

tako sramotnih prizorov! — Zaman. Ponos njen in ljubosumno sovraštvo do Pavle sta premagala vse pomisleke.

S solznimi očmi je hitela pisati, da bi mogla čim preje iz te hiše v naravo, kjer se vsaj nekoliko potolaži in umiri.

»Klanjam se, gospica!«

Sonoren moški glas ji je zadonel na uho, in ko se je osupla ozrla, je videla vitkega gospodiča elegantne zunanosti in prikupljivega obraza.

»Josip Logar, bivši jurist, sedaj veleposestnik. — A kaj vidim, gospica, plakate?!« —

Sram jo je bilo, in v vidni zadregi si je brisala oči.

»Kdo ne bi plakal, ko zaide med take divjake in nesramneže!« Logar je osupnil radi teh krepkih izrazov.

»A tako!? — Torej tudi vi že poznate razmere? — Hm, pa zato se ni treba v a m toliko žalostiti. Ignorujte!«

»Ko bi le mogla! — Sama, brez tovarišice sem v tem pustem gnezdu; pa še take prizore gledati in poslušati!«

»Razumem. Večina upraviteljic je šla tudi baš radi tega proč. — A čujte, gospica! Tudi jaz nimam omikanega človeka, s katerim bi mogel občevati in se v prostih urah zabavati; kaj ko bi se midva spoprijateljila?«

Osuplo je pogledala Milka mladega Logarja, ki je kramljal z njo precej tako domače ter ji stavil že v prvi minuti tako drzne predloge.

»Gospica, poznavava se tako že dolgo!«

»Midva? — Ne spominjam se.«

»Ko je živela še vaša rajna gospa mama, ste odprli čestokrat tisto umetno ključalnico pri durih dijaku, ki je prinašal gospodu papa šolske zvezke — to sem bil jaz.«

»Ah, sedaj sem vas spoznala. Dolgo je že tega.«

»Tedaj sem bil še abiturijent; potem sem študiral na Dunaju dve leti pravo, a po očetovi smrti sem moral prevzeti z materjo gospodarstvo. Sedaj sem že drugo leto doma.«

»Imate-li kako sestro?«

»Žal, da ne, sam sem. Samo mati še živi, dvainšestdeset let je že stara. Vesela bo, če vas bom smel predstaviti ji kot hčerko svojega najljubšega učitelja.«

Preprosto in odkritosrčno govorjenje Logarjevo je izredno ugajalo Milki. Takoj se je spomnila Franckinih besed: »Jej, gospodična, lep in bogat, pa vender prav prijazen gospod!« — In res je bil lep! Tisti črni, bujni kodri so mu tako dražestno krožili čelo, in mali, drzno na-

vihani brki pod nekoliko vpognjenim nosom so mu pristajali tako krasno.

»Čujte, gospica!« je začel zopet živahno. »Skončajte svoje pisarije; jaz stopim ta čas h gospodu poštarju radi neke pogodbe, potem se pa popeljete kar precej z menoj. — Da?«

»Gospoda poštarja ni doma, samo gospa in gospica Francka.«

»Da je le Francka, ona je tako glava! — Torej požurite se, gospica!«

Lahkih korakov je odhitel; Milka pa je bila vesela, da se je vender-le našel človek, s katerim bo mogla govoriti in občevati.

Kmalu potem sta sedela v odprti kočiji, pred katero je bil vprežen vitek, drobnonog vranec.

»Rrrr . . .!« je dejal Logar, in vranec je zletel kot lastovka, da se je iskriilo pod njegovimi kopiti grudasto kamenje tistega trga ter so leteli ljudje iz hiš na ulico.

»Ali jih vidite, kako zijajo! Jutri bo že celi T. vedel, da sva se peljala skupaj; pojutrišnjem bodo pa že celo govorili, da sva zaročena! Ha, ha!« —

Logarjevo posestvo je bila dvonadstropna obširna hiša, čeden in zračen hlev, za konje posebej in za govedo posebej, skedenj, kolnica in drvarnica; za hišo pa je bil velikanski sadni vrt.

Sredi prostornega dvorišča je stala košata lipa, pod njo okrogla miza in štirje stoli.

Ko sta se pripeljala Milka in Josip, je sedela pod lipo napol kmetiško oblečena, nenavadno debela starka kot sneg belih las, nje lica pa so bila zdravo rdeča.

»Mati, pripeljal sem vam gospico Milko, hčerko gospoda profesorja Resnika, katerega dobro poznate!« — s temi besedami jo je predstavil starki.

»Oh, ali res, ali res? — To je lepo! — Prosim, sedite, gospodična! — Ko je hodil še Pepe v latinsko šolo, sem ga večkrat prišla priporočat gospodu papa. Ali so zdravi?«

»Da, hvala, mati!«

»In kako ste lepi in veliki, gospodična! — A kje si jih vender dobil, Pepe?«

»Gospica je ekspeditorica v T. že skoro mesec dnij. Sinoči, ko sem se vrnil iz Trsta, sem zvedel šele za-njo, in danes sem vam jo že pripeljal. — Dolgečas ji je!«

»Družbe nimam nobene prave, dela tudi ni toliko, tako da mi je včasih res . . .«

»Oh, gospodična, pa tista hiša! — Sramota za ves okraj! Pa kaj, ko je sam župan! Bogat je, povsod ima polno prijateljev in dolžnikov . . . dela kar hoče! — Veste, gospodična, vsaki dan morate priti k nam . . . tu-le ali pa v vrtni lopi bova sedeli, pa kramljali . . .

»Kaj, mene pa kar odrivate!?» se je pošalil Logar.

»Oh, saj res! — Ti boš pa . . . no kaj? — Ali igrate klavir, gospodična?» —

»Seveda, mati . . . ali ga imate? Moj Bog, to je krasno! Prav pogosto vas posetim.« —

In res je bila Milka od onega dne skoro vedno pri Logarjevih. Pepe je prišel vsaki dan k poštarju radi kupčije z lesom, vračajoč se pa je jemal s seboj na voz Milko.

Stara Logarica je bila zgovorna in prijazna žena, ki je mnogo vedela in marsikaj že doživela, tako da jo je poslušala Milka vedno z zanimanjem. — Kadar pa je bil prost Pepe, sta šla z Milko v hišo h glasovirju, kjer sta igrala in pela.

Ljubeznivo in preprosto občevanje Logarjevih je Milki ugajalo tako zelo, da je pozabila skoro popolnoma razmere pri poštarjevih. — In ko jo je preprijazno vabil oče nazaj domov, misleč, da se je že vendar naveličala in utrudila svoje službe, mu je odpisala ponosno:

»Želim Ti, da bi bil v svojem zakonu ravno tako stanovitno zadovoljen in srečen, kakor sem jaz s svojim stanom! Vrnila pa se ne bom nikdar več, da veš, papa!« —

(Dalje prihodnjič.)

Strelec.

Bog Amor, ta predrzni duh,
Z glavico polno praznih muh,
Še v mirnem spanju me zalotil,
Še v tihih sanjah me je motil.
Pred mano z lokom v roci stal
In rógal se in se smehljal,
Smehljaje silni lok je dvignil
In meril je s pušičo v mé,
Naravnost meril mi v srcé —

In kot bi mignil,
Izproži se usodni strel —
Naravnost me v srcé zadel! . . .
Ko zopet danes gledam te
Prekrasno, vitko mi dekle,
Ko zrem v okó ti žarko vneto,
Ko ves zamaknen gledam vanj,
Tako j se spomnim svojih sanj —
Saj mi je srce res zadeto!

Erazem.

bi skoro lahko završili ta svoj sestavek, ki se je od konca do kraja baval le s prirodnimi pojavi, vseskozi človeku neprijaznimi. Le-te smo kolikor moči vsestransko razmotrili, niti nismo prezrli prilike, da pozovemo prijatelje domoznanstva, naj v prihodnjosti marljivo pospešujejo naše doslej skromno znanje o potresih na domovinskih tleh. Mali prispevki na priprostih dopisnicah, ki prihajajo od kolikor se da mnogih točk potresnega okraja — združeni v roki strokovnjakovi — so vedi sploh in našemu domoznanstvu posebej vsekdar dobro došlo gradivo.

(Konec prihodnjič.)

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

(Dalje.)

VIII.

Minilo je zatem nekaj mesecev. —
Bolehna poštarjeva gospa se je bila na jesen neko noč prehladila — ljudje so trdili, da celo navlašč. Malo dnij za tem je legla na smrtno postelj. Strašne srčne bolečine so razjedale končno vse moči njenega slabotnega života; lotila se je je brza sušica in jo v par tednih umorila.

Za njeno krsto sta plakala osirotela otroka, par poslov, nekaj tržank, pa Milka — poštarju in Francki se ni skalilo oko. Saj sta bila celo vesela, ker sta bila sedaj rešena še te slabe ovire. —

Pa tudi z Milko se je marsikaj izpremenilo — no, prišlo je, kakor je pač moralo priti. —

On mlad in lep, ona takisto, navezana le na njegovo družbo, on takisto — zaljubila sta se.

In ljubila ga je z vsem žarom prve ljubezni, ki je bila tem globočja in gorkejša, čim pozneje se je vzbudila v njenem srcu. Vedno sta tičala skupaj, se vozila po okolici, se izprehajala, igrala glasovir in pela; ko pa sta se naveličala vsega, sta šla v vrtno lopo, ki je bila skrita med grmovjem španskega bėzga in gosto porastena z divjo trto.

Pozabila sta na vse, postala slepa in gluha za vse ozire in ovire, pa se v sladkem sanjarjenju ljubila. Bila sta srečna! —

No, pa prišlo je, kakor je pač moralo priti! —

Milkina najivnost, ono strupeno Franckino berilo, dogodki in besede v poštarjevi rodbini, neodvisnost in mladost obeh: vse to se je združilo; in tako se je zgodilo, da se je Milka obupana valjala po svoji postelji in plakala . . .

»Pepi, reši me sramote, katere bi ne mogla preživeti!« —

Okamenel je mladi Logar, ko ga je sprejela nekega dne — bilo pa je pozno jeseni — s temi besedami.

»Milka, te-li prav razumem!?« —

Ni mu odgovorila, ampak vrgla se je na njegove prsi strastno, zdvojeno in ihtela . . . Njegov obraz pa je bil bleđ kakor vosek.

»Milka, ne joči . . . ljubim te — svojo obljubo gotovo spolnim! Samo potrpi, da pripravim mater!«

»O, saj tvoja mati me ima rada — hiti, Pepi, hiti, da ne zvedo ljudje . . .!« —

Dasi je bila Logarica že jako stara, je bila še vedno trdnega zdravja in odločne volje. Gospodinjala je še zmeraj s toliko vnemo in ostrostjo, kakor zamlada. Nikakor ni dopuščala, da bi se kdo vtikal v njene pravice, in celo sin se je moral vselej ravnati le po njenih nasvetih, sicer je bil ogenj v strehi. — V testamentu je bila določena Logarica kot glavna dedkinja soprogovega imetka, katerega si more pridržati do svoje smrti; sinu Pepetu pa je bilo začasno zapisano le toliko, kolikor rabi za živež, obleko in postranske potrebe slovenski velikošolec — torej jako malo.

Kakor vse imovite matere kranjskega rodu, je razumevala tudi Logarica v besedi »nevesta« dekle, ki bo imelo poleg lepe zunanosti vsaj toliko, kolikor je prinesla ona sama k hiši; Logarica pa je bila imela takrat štirideset tisočakov poleg pristojne bale. — A to še ne zadostuje za veleposestniškega sina! Dekle, ki bode Pepetova nevesta, mora umeti tudi gospodinjstvo. —

Pepe je dobro vedel za te materine nazore; zato je po možnosti skrival svoje intimno razmerje z Milko ter se je bal, da mu bo branila v zakon z njo. — On ljubi Milko in njeno čast mora vsekakor rešiti; vendar če mu mati odreče privoljenje?! — Mati je — sicer hvala Bogu — še močna; koliko časa pa naj ga še čaka uboga Milka? —

Prav skrbelo ga je, in čim preje je moral iskati pri materi jasnosti v svoji kočljivi zadevi. Večkrat je sklenil, povedati materi vse; toda vselej, kadar bi bil moral ziniti, mu je otrpnil jezik. Tako se je pripravljaj več tednov, ki so narasli v mesece.

Končno pa se je vendar opogumil.

Sama sta sedela v skupni veliki sobi, ki je bila nekak salon, ter prebirala došle časnike. Zunaj je tulila vijavica in krepko zanašala na okenska stekla zledenele snežinke. Zvečer je bilo, in na mizi je gorela svetilka.

»Kako, da že par tednov gospice Milke ni nič k nam?« je izpregovorila starka, in nagnivša se k lončeni peči, vrgla na ogenj par polenc.

»Milka? — Pravi, da je . . . baje je bolna,« je odgovoril Pepe v zadregi.

»Bolna? — Pa kaj ji je?« je nezaupno uprla oči v sina, kakor bi mu povsem ne verovala.

»Ne vem.« — Silno mu je bilo srce; sedaj je prišla zopet prilika, da ji razodene svoje razmerje in namene z Milko.

»Čudno! — Pa nevarnosti menda ni? Ubožica, imam jo tako rada.«

»Jaz tudi.«

»Prav, saj je lepo in izobraženo dekle; že iz hvaležnosti do njenega očeta ji moraš biti dober.«

»Ali mati — jaz — jaz jo celo ljubim.«

»Ljubiš?!« je viknila starka osupla. »Pazi, Pepe! Bodi pameten in previden v svojih besedah do nje, ker to je sama otročarija, ki te kmalu mine!«

»Nikakor ne, mati; tudi Milka me ljubi in — ona bo moja soproga.«

»Ali si blazen?!« — Lice Logaričino je pobledelo, in kakor obupana je vila roke. »Ona tudi! Sveta nebesa! — Ne, to ne more, ne sme biti!«

»A mora biti, mati, mora! — Kaj ni dobra, lepa, izobražena? — Sami ste rekli, da jo imate radi!«

»Ne, ne . . . dokler sem jaz živa, ta že ne! — Kaj misliš, da mladi Logarici zadostuje, da zna drobno hoditi in z dragoceno obleko šariti?! — O ne! — Milka ne bo imela beliča, in če bi postala ona gospodinja, bi kmalu vse zagospodinjala, kar sva s tvojim očetom s težkim delom znosila na kup. O ne, to pa že ne!«

Vznemirjena je tekala po sobi semtertja in energično mahala z rokami.

»Pa čujte, mati, ljubim jo iskreno, obljubil sem ji . . .«

»Obljubi, komur in kar hočeš, to je tvoja stvar! — Jaz pa ne dopustim nikdar, da bi se taka gosposka punčka košatila z mojim premoženjem ter razsipala ono, česar niti ne zna pridobiti!« —

»Moram jo vzeti, moram, ker . . . ker . . .«

Ni mu šla iz grla prava beseda, a vender ga je razumela mati. Kakor otrpla je obstala pred njim, a zatem se ji je stemnilo čelo, in s tresočimi se ustnicami je siknila besedo: »Norec!« —

Tiho je bilo potem v sobi. S sključeno glavo je stal tik peči Pepe, Logarica pa je sedela in ždela na zofi ter srepro trmela v svetilko; na temnem obrazu pa ji je v togoti gibala vsaka mišica.

»Odpustite, mati, a menda je že moralo priti do tega . . . bogati smo zadosti, da ni treba Milki . . .«

»Kaj pa imaš, tepec?! — Ako hočeš živeti s tistim, kar ti gre po testamentu, ne boš niti vsaki dan dvakrat sit! — O. le vzemi jo — jaz ti ne dam niti krajcarja več, pa od hiše pojdeš do moje smrti!«

»Toda mati, vaš sin sem, in dolžnost vaša . . .«

»Nič . . . to je moja zadnja beseda! — Ako ti ni prav, saj veš, kje je sodišče . . . Da veš, niti novčiča več!«

»A kaj bo z ubožico Milko? — Pomislite!«

»Pomislil bi bil rajši preje sam . . . mene ne briga nič! — Ako si ji kaj obljubil, naj te pa toži; jaz ne odneham niti za las!«

Odhitela je v svojo spalnico; Pepe pa je zrl za njo kot brodar, ki je izgubil krmilo.

IX.

V poštarjevi sobi so sedeli gospodar, Francka in stara Logarica nekaj tednov za zadnjim prizorom.

»Jej, jej, kdo bi bil mislil! Tako svetnico se je delala,« je dejala Francka.

»Šent, niti slutil nisem . . . ta gosposka našarjena obleka!« je pristavil poštar.

»Najhujše je pa, da je fant zaljubljen vanjo,« dopoveduje Logarica, »in da misli, da bo menda pogubljen, če ji ne spolni obljube!«

»Jej, jej! Torej ga je znala tako priviti? — Pretkanka! — Vede se pa kakor sv. Monika!«

»Imela seveda ne bo ničesar, kot svoje cape. Šent! Oče se ji je drugič oženil . . . dobil bo otroke . . . kaj ji more dati!« je brezsrčno modroval poštar.

»Ne, ne, to ni nič. Na vsaki način ju treba razločiti!« je hitela Logarica.

»A če začne dekle tožiti?« je vprašala Francka.

»Pa naj. Plačam rada, kolikor hoče, samo Pepe se je mora rešiti! Treba pa zelo hiteti.«

»Če se bo pa upiral Pepe? Šent, sitna stvar!« —

»Ravno zato sem prišla k vam, da se posvetujemo. Ne morem se odločiti, dasi premišlujem že dolgo.«

»Pošljite ga kam stran — na kako kupčijo!« je svetovala Francka.

»Šent, pa res, gospa! — Na kupčijo. Ako vam prav, se odpe-
ljem takoj jutri v mesto, od ondi pa bom pisal Rajkoviću v Slavoniji,
naj brzojavno naznani vašemu sinu, da je nujno treba njegove in moje
prisotnosti, da sklenemo zadnjo kupno pogodbo in se domenimo še
radi nadaljnega kupčevanja z njim in z mano. Vzrok in namen te
brzojavke mu kratko razložim. Brzojavka Rajkovićeve bo v treh štirih
dneh tu, in potem se odpraviva takoj. Ko sva pa spodaj, bom že jaz
skrbel, da naju vsaj tri tedne ne bo domov.«

»Dobro, dobro!« je odobraval vesela Logarica. »A ekspedito-
rico seveda tudi treba kam odpraviti!«

»Jej, nič lažjega, gospa!« se je vtaknila zopet Francka v po-
govor. »Hkrati oddamo na ravnateljstvo poročilo, da radi javnega
pohujšanja ne moremo imeti niti minute več gospodične Resnikove,
pa je. Jej, mala skrb! — Komisar je silno moralen gospod, ki niti
ne trpi, da bi se kaka ekspeditorica z moškimi preveč menila, nikar
pa imela take ljubezenske spletke!«

»Da, da, tako naredimo. S tem zabranimo tudi vsako nadaljnje
dopisovanje med njima. Ko bo dobila dekret, bova midva že kdo ve
kje v Slavoniji, vsaki dan drugje. — Torej ne bo vedela naslova; on
pa takisto ne zve, da je šla. Njegova pisma pa dobivajte kar vi,
gospa!«

»Da bi se le vse posrečilo! Moj Bog, samo molčimo radi sramote
za našo hišo!«

»Seveda, seveda, molčati treba; to bi moglo Pepetu celo ško-
dovati, ko se bo kdaj ženil! — Jej, gospa, brez skrbi bodite! — Za
par dnij bom vodila sama pošto, saj sem jo že večkrat; potem pa
dobimo takoj drugo — po vseh časopisih se ponujajo!« —

Prav zadovoljni so se razšli. —

V istem času pa je plakala v svoji sobici Milka. Baš ji je pri-
nesel fantiček Pepetovo pismo sledeče vsebine:

»Preljubljena Milka!

Ves potr! Te obveščam, da sem sinoči zopet govoril z materjo
radi Tebe in sebe. Strašno! — Mati je trmoglava kot nihče na svetu.
Rada Te ima, toda — bogata nisi, pa pregosposka se ji zdiš; zato . . .
Moj Bog, koliko sem trpel in še trpim! — Toda ne obupaj, ljubica
zlata! — Tvoj sem, vedno ves Tvoj — ne udam se! Ako ne bo dru-

gače, si poiščem začasno kako službo, da se poročiva; saj mati tudi ne bo vedno taka. Potem pa bova vender-le dosegla vse!

Torej ostani pogumna! — Preveč sem ogorčen in žalosten, da bi mogel danes k Tebi! — V duhu Te srčno poljublja

V T . . . 20. jan. t. l.

Tvoj zvesti

Pepi.«

Strašna prihodnjost! — Bo-li vztrajal Pepe? — Kdo ve, kako bodo pritiskali! — Če se ji sedaj izneveri! — Bog nebeški, ne dopusti tega! — Onečaščena, osamljena na svetu! — Pa saj ji piše, da jo ljubi, da je pripravljen radi nje se lotiti skromne službe. Nekaj mesecev bodeta že živela, potem pa se bo, če ni drugače, vrnila na službo ter tudi služila kruh svojemu detetu . . . Oh, da bi vsaj hitel . . . sicer bo prepozno! —

Tri dni potem pa je dobila iz Oseka brzojavko na Logarja, naj odpotuje nujno s poštarjem radi lesne trgovine, ker se je sešlo več kupčevalcev in prekupcev, da se pogovore in pogode, pa še ogledajo gozde nekaterih Slavoncev, ki so na prodaj . . .

Poštar je bil takoj pripravljen na odhod. Tedaj je pridirjal Pepe bled in prepadel v Milkino pisarnico.

»Za Boga, oditi moram, a še nič ni urejenega! — Brzovaji Rajkoviću, da sem zadržan — da imam nujnejše posle, katerih bom prost šele prihodnji mesec. Naj se odloži razprava — ali pa naj me nadomestuje poštar!«

Milka je brzjavila, in potem sta pričakovala odgovora nestrpna, vznemirjena . . . Zunaj pa je odrejal glasno poštar, kako in kaj naj se dela med časom, ko ga ne bo doma . . . Cela večnost! —

Tu je začel klicati aparat. Brzojavka gospodu Logarju! —

»Odlaganje nemogoče, vsi hrvaški soudeleženci že pozvani in deloma že na potu, zastopanje neveljavno, ogromen dobiček, sicer velika izguba.«

Obupno se je vrgla Milka Logarju na prsi in jokala, kot bi ji hotelo počiti srce. — »Ravno sedaj moraš iti, ko si mi jedina tolažba in opora!«

»Potrpi, Milka, v štirinajstih dneh se vrnem, tedaj bom poskušal še zadnjikrat pregovoriti mater — sicer poprosim kake službe pri železnici ali pri pošti!«

»Vrni se čim preje . . . ne múdi se, delaj; saj vidiš, da si sama v tem položaju ne morem prav nič pomagati! — Domov ne morem, nečem, ne smem! — Službo bom morala že čez par mesecev pustiti

— ter že radi tebe ne morem ostati — do koga se naj potem, za Boga milega, obrnem!? — Samo ti si moja rešitev, sicer sem uničena!«

»Prisegam ti, da storim vse, a sedaj moram iti. Pogum, Milka!«
Poljubila sta se, držala se dolgo objeta.

Tedaj je potrkal na vrata poštar in zaklical: »Pojdiva! Gredoč se oglasiva še pri gospej materi. — Ne mudiva se, da ne prideva k vlaku prekasno!« —

Odpeljala sta se; Milka pa je gledala za njima še dolgo, ko sta bila že izginila za voglom, in ihtela . . .

Pet dnij po Logarjevem odhodu pa je prejela dekret od poštnega in brzojavnega ravnateljstva: v osemindesetih urah naj uredi vse poštne stvari, katere pride iz mesta revidirat oficijal, ter naj se smatra začasno odpuščeno; vzrok ji je itak znan. —

Še to! — Zdvojiti je hotela. Kam sedaj, kam?! — Vsakdor jo more smatrati za izpojeno propalico. — Nikomur ni povedala o dekretu, a tisto noč ni zatisnila očesa.

Vedno si je ponavljala vprašanje: kam? —

»K očetu!« je vpila njena duša glasno, a ponos je še ni bil minil, sovraštvo in ljubosumje do Pavle je še nista bili zapustili. Ponižati se pred njima, ju prositi pribežališča kot kaznovana prevzetnica, kateri se je toliko zaželena prostost in samostojnost tako podlo maščevala — oh, ne, ne — tolike sramote ne bi mogla prenesti! — A kam, kam!?

K teti! — Ona jo ljubi, ona se je usmili ter jo prikrije toliko časa ljudem, da se povrne Logar; saj je teta sestra pokojne mamice! —

In pisala ji je pismo, ki bi moralo omečiti in ganiti kamenito srce, skesano in odkritosrčno pripovedujoč svojo ljubezen in njene nasledke, proseč in roteč jo usmiljenja in opore v tej strašni zapuščenosti. —

Potem je uredila svoje stvari. — Ko je prišel oficijal, je našel vse v največjem in najlepšem redu; potem mu je izročila ključe. — Zopet je bila samo Milka Resnikova brez naslova, brez službe . . .

»Gospica, žal mi je, da vam moram sporočiti še posebno željo gospoda nadkomisarja: zapustite čim preje, tem bolje ta kraj! — Z Bogom!«

To je bila zadnja beseda oficijalova, in Milka je razumela to 'željo' . . .

»Samo še danes naj ostanem — pričakujem pismo z doma — še do jutri opoldne mi pustite sobo, gospodična!« je prosila Francko,

a iz očij so ji drle solze, katere ji je iztiskala silna srčna bolest in ponižanje pred to žensko, ki se ji je studila.

»Jej, Milka, seveda! — Kolikor časa hočete, saj se mi tako smilite, ker ste bili tako . . . tako neprevidni.«

Milka je ostrmela. —

»Hm, spomnite se Boccaccia! — Ha, ha! — ha, ha!« —

In surovo se smeje, jo je zapustila samo v sobici. — Milka pa je zrla srepo pred-se in polglasno mehanično šepetala: »Boccaccio, Boccaccio!« —

(Konec prihodnjic.)

Dunajska pisma.

IV.

Uboštvo ni sramota, če si ga človek ni sam kriv; seveda kaj posebno pridnega in imenitnega pa tudi ni, da bi se človek ponašal z njim, kakor s kako posebno zaslugom ali z nekim posebnim darom milosti božje. Kakor pri posameznikih, tako pri narodih. Da smo Slovenci ubožen narodič, to resnico slišimo skoraj vsaki dan, od vseh strani, tudi od neprijaznih, tako da nas že ušesa bole. Nič slavne zgodovine, nič sijajnega narodnega plemstva; zemlja ponajveč malo rodovitna, da ne more živiti vseh svojih prebivalcev, naj tudi delajo kakor črna živina. »Stvarnica« nam ni bila tako radodarna, kakor se je videla našemu lahkodušnemu Vodniku; meni se zdi precej skopa in stisnjena gospa. Toda človek ne sme godrnjati; kakor berač mora hvaležen biti tudi za najmanjši dar. Pridni ljudje smo vobče Slovenci, razumni tudi, varčni — no, varčni bi bili morebiti včasih lahko malo bolj; to vendar vse skupaj smemo reči, da nismo ravno napačni ljudje. Svet torej, če noče biti krivičen, nam ne sme očitati našega siromaštva. Ne ošabno zaničevanje in oblastno preziranje, ne zaničljivo milovanje — priznavanje in hvala gre Slovencu, da se je navzlic vsem neugodnostim in zaprekam pritrudil do te stopnje v svojem narodnem razvoju. Saj čudo je že to, da si je v tako neugodnih razmerah ohranil svojo narodnost, ko se je moral brez podpore ali vzpodbuje od katere strani zanašati samo na svojo moč, da narodnost slovenska ni sčasoma izginila in skopnela kakor snežen ostanek ob gozdnem robu, ki ga od vseh strani ližejo gorki žarki pomladanskega solnca. Kaj

Sama svoja.

Novela. Spisal Fr. G. Kosec.

(Konec.)

X.

Od tete v mestu pa je prejela Milka to-le pismo:
 Draga Milka!
 Žal mi je, da Te ne morem sprejeti pod svojo streho. Osmega otroka smo dobili ravno danes tri tedne; za najstorojico je pa vender-le naše stanovanje premajhno! — Sicer pa Te itak ne bi smela sprejeti, ker je moj soprog radi Tvoje sramote silno razkačen. Vse naše sorodstvo je bilo pošteno do sedaj; Tvoja mati je bila prečastita ženska, župnik Valentin je prava luč kranjskemu duhovništvu, in tudi meni se ne more niti kot dekletu, niti kot materi prav nič očitati; takisto je vzgleden uradnik moj soprog. Ti si pa onečastila in osramotila vse! Z gnevom in studom se mora obrniti vsakdor od Tebe radi Tvojega neodpustno lahkomiselnega pregreška. Mislila sem — in tudi moj soprog — da si vredna hčerka moje nepozabne sestre Ane, rada sem Te imela — a sedaj šele spoznavam, da si vredna le svojega očeta in njegove gospe-natakarice! —

Bog Ti odpusti Tvoj greh! —

Tereza F.

Ko je prebrala Milka to pismo, se ni mogla že več jokati; celo noč je že bila preplakala, in sedaj so ji solze usahnile . . . Nepopisna bolečina ji je stiskala srce; prsi so jo bolele, in vsaki hip je omedlela. Uničena, zdvojena je trmila skozi okno na sneženo planjavo. Niti jasno misliti ni mogla; po glavi ji je bučalo — sama ni vedela, je-li vse to istina, ali krut sen —.

V sobo je stopila Neža ter ji položila nemo krožnik in skledo z jedili na mizo; potem je odšla. — Milka je pila nekaj juhe, drugega ni mogla zaužiti.

Ko se je dekla vrnila po posodo, je rekla Milki: »Francka so rekli, da je voz naprežen; pripravite se, ob šestih morate biti z Martinom že na kolodvoru!«

»Da, da,« je odgovorila Milka kot v spanju. Hlapec je prišel v njeno sobico ter odnesel kovčeg na voz. Potem je šla še sama ven

ter sedla poleg hlapca, ki jo je že čakal. — Nihče se ni poslovil od nje; celo Francka se ni prikazala od nikoder. A Milka tega niti zapazila ni; nje duša je bila odsotna . . .

Molčala sta vso pot. Mraz je bilo, in sneg je naletaval. Ko sta došla na kolodvor, ji je preskrbel Martin celo vozni listek. —

V kupeju pa jo je obšla tolika slabost in duševna utrujenost, da je zadremala; saj je bila prečula dve noči.

Šele klic izprevodnikov jo je prebudil. Zeblo jo je, in tresla se je po vseh udih. Tesno se je zavila v široki plašč in si zastrla obraz s temnim pajčolanom.

Potem je šla. Kam? — Tega ni vedela. — Kako je vendar prišla v rodno mesto? — Saj ni hlapcu povedala nobenega imena! — A sedaj je tu; zakaj, čemu? — Naj-li gre k očetu? — K očetu — on te jedini resnično in neomejeno ljubi — k očetu, ki ti odpusti, ki bo plakal s teboj! —

Tema je bila že, ko je prišla na ulico — okoli desetih je bilo. Le malo ljudi je srečevala. A sever je bril in ji zanašal v lice zledenele snežne kosme, ki so se raztajali na pajčolanu, pa zopet polagoma zmrznili v tenko ledeno skorjo.

Hodila je po ulicah, po trgih, zašla v veliki drevored ter se zopet vrnila . . .

Prišla je tudi pred hišo, v kateri je stanoval njen oče. Postala je in, trepetajoč od mraza, zrla gori v prvo nadstropje. Luč se je videla skozi zastrto okno. — Doma sta. — Kaj neki počneta? — Morda sedi papa pri klavirju, a poleg njega Pavla, pa poje vesela — srečna! —

Tudi ona je pela včasih tako poleg očeta — a tega je že dolgo . . .

Naj-li gre gori? — Odprla bi vrata, osupla bi se ozrla papa in Pavla k vratom — »odpustita, usmilita se me!« — Ha, ha, kako bi se ji rogala in smejala . . . tako ponižana in kaznovana . . .

Ne, ne, rajša v smrt — rajša v smrt! —

In zopet je dirjala po mestu iz ulice v ulico, s trga na trg — boljše umreti, umreti! —

Oh, srečna, blažena je bila nekdanj v gorkem svojem budoarju, v družbi rahločutnega očeta, ki jo je ljubil kot svojo dušo, ki je plakal, ko mu je odrekla svojo ljubav! — Kako čista, kako mirna je bila tedaj! — Kako sladki so bili trenotki, ko se je zavedala svoje elementarno vzbujene ljubezni do Logarja — kako blažena v njegovih objemih, na njegovih ustnicah! — Minilo, vse minilo! —

Sama na vsem svetu; kdo ve, kje je Logar, in kdaj se vrne, da bi jo rešil! — Zapuščena, zasramovana od sorodnikov, izpojena iz službe na mraz — v smrt! —

In dirjala je dalje in dalje. — Sneg ji je škripal pod nogami, sever jo je rezal v obraz in ji pihal skozi obleko . . . Zobje so ji šklepetali, na nogah ni čutila nobenega prsta več; vsa je otrpnila . . .

Vedno počasneje se je premikala, bolj in bolj se je zaletavala onemogla, oslabela ter postajala hropeča. — Naposled ni mogla dalje. Silna utrujenost se je je polotila — počiti je morala. Ondi sredi trga je stala odprta kapelica; tjakaj se je vlekla ter se naslonila na zid.

Potem pa jo je objel spanec. V spanju se je videla, kako je stopila v očetovo pisarnico . . . sam je bil, kot včasih; sedel je za svojo pisalno mizo ter čital; . . . ona odgrne zastor, papa se ozre . . . plane pokonci vesel, srečen . . . »Milka, zopet moja Milka!« —

»Papa, papa!« vzdihne ona in omahne na tla.

V tistem hipu je prišel mimo mestni redar; čul je nekak padec v kapelici in brzo stopil vanjo. Temno oblečena ženska je ležala na tleh in v nezavesti na vse njegove klice le ječala.

Prižgal je torej vžigalico ter ji posvetil v obraz.

»Za Boga svetega, profesorja Resnika hči!« —

S krepkimi rokami jo dvigne, nasloni na ramo ter naglo nese k očetovi hiši. Prišedši tja, krepko pozvoni. Takoj se odpre v prvem nadstropju okno, in profesor vpraša: »Kdo je?«

»Nesrečno dekle vas prosi pribežališča,« se odzove redar.

Malo trenutkov pozneje se odpro vrata, in ko uzre profesor svojo smrtno blede hčer, tedaj zavpije prestrašen: »Milka, moja uboga Milka!« —

* * *

Med mehкими blazinami zakopana in zakrita, da ni mogla niti najtanjša sapica do nje, je gledala živahno izpod odeje mlada, še neporočena mamica — Milka; tik nje v krasni zibelki pa je molel kvišku svoje debele in okrogle ročice in nožice dobrovoljno se smehljajoči sinček — Pepček . . .

Štirinajst dnij je bil star in baš danes krščen.

Ondi poleg posteljnega vznožja pa je stala okrogla miza polna buteljč, peciva in pečenk. Gostili so se boter in botrica, pa profesor Resnik in Pavla z dva meseca staro hčerko v naročju in pa — Josip Logar.

Kako se je to zgodilo? —

Spletka, katero so bili skovali poštar s Francko in stara Logarica, se je popolnoma ponesrečila. Pepe je, prišedši v Osek, kmalu spoznal, da je bilo vse skupaj zlobna intriga. Nato se je vrnil razjarjen domov, a prišel je prepozno. Videč, da so mu pregnali tudi bedno ljubimko, se je odpeljal naravnost za Milko. Našel jo je v hudi vročnici. Ostal je v mestu, saj mu je obupajoči profesor odpustil vse, videč ga tako skesanega in pripravnega za vsako žrtev Milki v korist.

Milka je mesec dnij trajajočo bolezen srečno prebila in nekaj časa zatem povila lepo in čvrsto dete . . .

Zala mamica in zali atej sta kar plavala v blaženstvu; deček je pa celo plakal. —

Žalibog ni trajala ta sreča niti celih pet dnij! — Peti dan po sinčkovem rojstvu namreč je bil Logar nenadoma brzojavno pozvan domov; ko je prihitel, je našel svojo mater v nezavesti. Zadelala jo je na levo stran života kap. Ko se je zopet zavedela, je izročila takoj vse posestvo svojemu sinu, se spravila z Bogom in udano pričakovala smrti. A smrt se ni hotela še oglasiti pri ohromeli starki. Naročila je torej sinu, naj v njenem imenu prosi Milko odpuščanja za vse boleti, katere je zakrivila tudi ona, ter naj jo pozdravi kot — nevesto . . .

Tako je postal Logar samostojen gospodar, ki je komaj čakal, da popelje na svoj lepi dom lepo ženko in lepega sinčka. —

In baš sedaj se je sklonil črez svojo zaročenko, katere lepota je postala le še milejša, jo poljubil na malo rožnato ušesce, pa ji pošepetal: »Torej kdaj, Milka?«

Milka mu je ovila desnico okolo vratu, mu gledala z rosnimi očmi v obraz ter ljubko, blaženo se smehljaje, pošepetala: »Okrutnež okrutni, kaj ne vidiš, da sem še bolna! — In še dolgo bom morala tako-le ležati.« —

Pa menite-li, da je res še tako dolgo ležala? — Ej, že mesec dnij pozneje se je zvala mlada Logarica! —

V tisti znani vrtni lopi v T. pa, ki je bila skrita med grmovjem cvetočega španskega bezga in poraščena z bujno zelenečo divjo trto, sta se še čestokrat poljubljala in objemala dva mlada, zdrava človeka . . .

»Vse kot nekdanj . . . a vendar vse drugače!« —

